

ՈՒՂԵՒՈՐԻ ՕՐԱԳՐԷՍ

ԵՒԴՈԿԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՅՈՎ ԱԿԻՄ ԱՆՆԱ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ

Յուլիսի առաջը, որ հետզհետե՛ տուր փակցանքս որ կը ստանաք, լուսնեղէն հանգած կնիւնքի մը առթած ճանաչողութիւն, ճամբորդութեան փափաք ճնշուց մէջ, Լիւն բան կը խորհնեմէ զեռ այն-հասի ողբի արհիւրակներով, ինչպէ՛ս համարեալս Եւրոպայի մէջ ընտրելի ուր միջակայք մը, նոր իր ընկալութեամբ ու արժանաւորութեամբ, քանի որ անոնց մէջ միայն պիտի կորստանայ ըմբռնելի ուղեգործութեան մը զերգոյցն հաճողը, ու աչքանել զիս ճանձնողթի խիտն գաւարեցողութի ճրարաններէ, Ասանց կտաւ իսկոյն ըզեղեւնաւոր, որոյցմ ալ արդէն բազմաճիւղներս զոնայնոր միջոցովայր, Հայտարարեալ զուգարիպով թիտանա, մայակար լիցնեղող գեղանիծող առաւտտ մը, երկու ընկեր կը թայն-թայն զոգապահաւոր կառել մը խորը, կորեկու համար երկու որտեւ այն հուճայիլ ուղեիցիք, որ պատմական երկու մեք զաղաղանքի իրարմ կը միացնէ, Առաջանա ու նուղկեան, կտուրը կը տուրայ նիւս քերելով Իրիսի ապուշ գործը ախրը, որոյց միայ երկար տարիք մը կը հիւսն թթատաններն ու չափերը որոշող մէջ լիթիկարն այն ալ չափենք, որոյց միայ բարդ ի բաղդարուած թիթիկէ լամանները վեր հանելով գեղանի ջուրը, կը թափան խոյր զաշափ մը մէջ՝ ուրիշ երկար խոյր լիթիկաներով կը բաժնուի պատմաճիւղա երկուցոր, ինչպէպ ընթացանք մէջ խոտ-վառը Իրիսի վէտն ալիքներուն խորը, անկայն, անխեղ. կը նշմարես զպարտած կիրքի մը մուտքը. բայց այն կը շարունակայ իր վէտ վազը, ամփոփելով, հասալքելով մարդաբառակալ փոփոխութեան զիւրեան կապողը ջորին տակ կ'ընթանայ հեղեղաւ հոսանքը մը, կտուրէ Կլիշ մամ մոյրեանի գործողութիւնը կը վարը կը համարենք Սթրու-Պոկիօիլիվ ուր կը գտնուի 50է աւելի շքամատուներ, թթատաններու գիրկը, նոսրեցջնաւաւ, Արեւիսի այնքան հոնաւաւոր տեղակները, որ իր արտածելի բերեքերուն առաջինէն է, հոս է որ կը պատասխատուին ու տարեկան 25-30 հազար սոսկի կը կորեկ գտնար մը կը ընցնէ համապայտեաներուն քսակը, Թող իր համաբաւարարութեան ու լիւսեղբ, պատման, եւ ընկողը, որոյց բերած հառաջիկայ համադրուցը 50 հազար սոսկի կը նշմարենք, Դիւս կը տուրայ մեր կտուրը, մերթ ապագատուտ լեռներուն զլուսնեան հեղեղով, որոյց կողերուն վրայ ճանչորի ու աղաւաններու խուլ կնիւնք միայն կը լսուի, ուր թիւերս իրենց որոշ կը ըզտուի ու մերթ օձաղաղալ Իրիսի ճախճախաւտ եղբրը, Այդնեւորն լերեղայած կնիւնք կը տեսնենք գիշերակ մը Դապու-Դայալ, Թուրք բը-Նախուլթեամբ, որ երեղադործութեանը կը զատուի. հազար թէ կ'անցնելու գիշերէն, մըր առեկն կը պայտելի արտերուն անձաւարում երկար շարքը, որոյց մէջ հնձաւաճ ցորեններ, վարսաւներու խաբարներու մեծող գէղերը որոք ցրգընումս են անիւր սարածուլթեանց վրայ, եզկուսական բուրգերու պատանքը կուտան. Արտերուն մէջ կը տեսնենք ժիւր, չնախկաններ, տղայ, հարս, աղիլի, մեծ ու պտփիլ, ամենքն ալ խանդողտ ճեպեղորթեանում մը կ'երեքան կուզան, զուարթ դէմքերով, Մէկը կուտակողը կ'պարտածու փոփոխու նեւորն մը, երկրորդը կը երկնակն սպլերուն վրայ դիւած գործողներ, բերքի մը օղես, կայաւանցը կ'առաննորթ սայլը, որ կը ճապ հիւսն բերան ճանրողութեան տակ, Ուրիշ մը, անխզալ ի ճեղքն արքայ արքա զ'հնձէ, չնախկանի միամտա երգերով թըն-դաջողներով դաշտի մալուր միջնորդութեամբ, Արդորեւորն դիւրեղեղ մայապաճ են զ'արքայ

էր, դեռ խանձարուրդին մէջ թրկացող տղերին իսկ, դաշորը իր տեսնին, կա-
նախագուրդ մէկ կուտայ, չորս ցիցերով
վրայ նետուած ճիւղերով յորինուած
արեւարդեհներու տակ, ո՛ր նորառա-
յարտ ծնրաբարձը իր դէնքին գաւառի
մէջ թաղող ու լեցուն ստինքներով, Միկե-
լայի քայտիկ կտտքին մէջէն հանգոյժով
կ'ընթերցանէր փոփոխուող պայքարան-
տեսարաններու հմայքը, պզտիկները,
սորս կամ աղլիկ, ցորիկի փռուէ մը
ընտան կտտքին տակէն մը վազելին մա-
լի երեխաներով դանձր, մութալու տե-
ղահան ձեւ, մը, Սյուլէէ երեք ժամէն
կը հանձնէր Գոյնար, Հուս կը գտնուէր
պարզադիմուած չնք մը, ուր ամէն կա-
րասն հանգիստ մը կուտայ իր յոյժ-
նարեկ ձիերուն, Գոյնար նշանաւոր չէ
իր աւազանով, որուն պաղ ու զուլայ
ջուրը յատուակէ ըրելիով, հազարու որ-
թիւրէ, պզտիկ առուակ մը կը ձեւացնէ
ու կը տանի կ'ընթաց մաքրելու տակէն
սողալով ու կապող ժապաւիկի մը
պարտանքով կուտայ հեռուէ դիտուելին
Աւազանին ջրէն յատուկ պարզորէ կը
տեսնուի ձուկերու վառտ մը, որոնք
ջուրին վրայ հակ ստապիլու ուռիք մը
նախ չուլէն միայն երեւեջնաւոր պտոյն-
ներով կը յուզեն ջուրը, Գանի մը վայր-
կեան հանգիստ մը վերջը դարձնալ կը
խնայուի կտտքին, ու կը չարուանա-
կենք մեր ընթացքը, Մերթ կը բարձ-
րանանք լեռան մը կատար, ուրիկ մը
դէմնով վարը անուռն հնձուած դաշ-
տերով, ծխախոտի ու ձմերուկի լայ-
նախօջ պարտեք, հեռաւոր ըրբակներու
շղջայտաւորմը եւ ի՞նչ շղարով մը պա-
րուրուած հսկայ լեռները, որոնք կար-
ծեալ ձեռք ձեռքի ըռած, հակախոր
կար մը կը դարձնեն: Իսկ Իրիւ, վիթի-
խարի խաչաքարով վիշապի մը հան-
գոյն, լեռներու ոսկերիկ փայլմանով,
կը փայլիլի արեւուն տակ, ջրուիներու
ցանցառ շուքերուն տակ: Ու մերթ
թիթաթիթ այդ կատարներէն արագ
վազալով մը կ'իջնենք մինչեւ հովիտին
կողքը, ուր կ'անձկանայ հորիզոնը, կը
խառնայ մշմոյժորոտ ու ներքին ան-
գարայ փայտի մը կը զգաս, դարձնալ
վիրանալու, սլանալու լեռներու արե-
ւոտաւ կատարները, ծծելու, քա-
նալու բարձունքներու արեւազօծ միջ-
նորոտուն ու վայելելու անոցն պարզե-
հեռաւոր տեսարաններու դերձագոյն
հմայքը, Հօգիի լաճ, Թափի, Այս գու-
նազօղ տեսարաններին պահ մը յիշա-
կանք երբ կը զգանք թիթեւ նիւրի մը
ծանրաքանձը իրենքնուտ վրայ, երգե-
լու ու ճաւրիկներուն մեղաժամանակ
հեղուկ մը կ'ընթանայ մեր ըն-
դարմաշած հողիները, Հիւսա արեւը,
թարգել գնիլները բարձրացած, կ'ընդ շու-
թերէն արտաքին մը կը տեղայ երկնիկ
անձորտը խորութիւններէն, ու մենք
խառնալուր կը զգանք ձիերուն խոն-
ջեղանքը կտտքին կողքով թաւալու մէջ:
Ինչպէս քանի մը վայրիեանէն կը հա-
նալէն Լուչորը, ուր ժամ մը կ'տի
հիւսն հազախու ու թիւ տալէ յետոյ
վիթիկները մեր ճախասն անցնելով լեռ-
ներէն որոցն վրայ մոլեռներ կը առնան,
անուռն դաշորը, թիւուներուն երգե-
լու ջնձուն պտրակներ, ծառերը
ծմակներուն տակ ծիծաղու ծորձորները,
երգեղաւոր գետնալարի խորձիկնե-
րով գիւղերը, որոնք մէջ նշանակելի
է միայն Իրնէրադար, ուր կը գտնուի Ե-
փեհաններ, յետանալ կտտքին գիւղե-
րներին ապաստարաններ: Արեւը ամպին
միջան է կամայ կամայ կիկելի իր տը-
գոյն չղորդ, լեռներու ետեւ թաքցած
խելախաղալով թիթեւ գնիլու մը յու-
նէլ կը զգուէ մեր քուեղները արա-
ցատրելի հրճուանքով մը ըրելիցնելով
մեր պտերը, Ինչեղալարէ անցին, ա-
մէնէն աւելի ունգեղութիւնը կը զրա-
ւեն հովիտը պարսպող զուգահեռական
լեռնաշղթաները, որոնք անցալայիօրէն
կը ներնային, կամ իր փայտին ու այնքան
կը սեղմուին որ հազիւ հող անց մը կը
լնէալ մեր կտտքին սահել անցնելու հա-
մար:

Անա այդ կետին վրայ է որ կ'զատուի պահպանողը, ապահովվուհանումը համարակցներու եւ կարեւորուածացան երբեքները Այս միջոցին երկուշաբթու միջնաշրջ ական էր ընտկթանան վայրէ գեղեցկութիւնները իր տարածութեանը ներքեւ զարդէր երբ Յեկեկի պատահաւ: Հոս կայ երկու գեղեցիկ պատկերներու ուր ամէն ճամփորդ կ'իջնանիլ գեղեցիկուն համարը Պատկերները չըլար պատուած են ծխախոտի գեղեցիկ արմարով, որոնք հովին գգուածներուն տակ նազանջով մը կը ծածանան, ծաւիլ ծաւի ծխախոտներուն պէս: Առասուկանուն կառապաններու կանուղուտուներէն կ'արթնանան մեր վայսկանաճակարեկուն խորը, ու ջանք իր վայրկեանէն կազմ ու պարտաստ ամէնիկ կ'աւտարէր կ'նետուիր յանդուրդողուն յոյժամարմար թօթայլած մը: Սուր հետաքրքրութեամբ մը դիտելով նորանոր տեսարանները, ջանք իր ծածանիլ կը հասնիր թուրքալ, որ հովին տակ խորը պզտիկ գիւղապետք մըն է ու կը կառապարտի միւսիւրով մը: Ժողովուրդը չիմականի տարազ ունիւր կը զարդէ երբեքարծարութեամբ: Հինգերորդէն կ'անցնիք իր նեղ, ազատու յապէսէն իմացողներն ու կը մըսանները դարձան դաշտալու կենսատուութեանը: Միջոցներու մէջ, թուրքալի արեւեկներն կողով կը գտնուի հին բերդի վարձարանները, որուն Պաւլալի-բերդատունը կուտան: Բերդէն կէս ժամ հազիւ անցած, հոկայ լեռան մը ոլուտին վերը, մըստովի կը տարածուի յոյժ խալալի Քալ-Օմլայի բնդարանակ դաշտներն ու աղբտանները, որ կրնայ մըցիլ Մարգարտիկի Նեկի-Իրքի հետ կը մտնուի: Մեծանուն ու լայնութեամբ, Նշաւնեղք է իր տաքն ու հաններու թուն ու բոլոր, որոնք կատարել յարձակումներով խեղդելուն տարհան կը ներկեն ճամփորդներն ու ձիւրը, երբ ալքը կը սեւեռուն դաշտներու այդ ընդարձակ տարածութեան վրայ, գործիմ, գարիկի վարակի խիտ խիտ դէգերու կէտէկտում մը միայն կը տեսնան, որոնք յայտնա լայն կանանութեան ծոցը լայնը երկնքի մը պարտաւոր կուտան: Համարաւոր է իր խաղողը գոյնով, համով ու հիւրով, ու որ կ'արտածուի չըլակայ ու մինչեւ իսկ ծաղկեղեցայ զարդները մեծ ճանկութեամբ, Քալ-Օմլայի գլխաւոր բերդերն են արմարէր ու թաղը: Ամիր այդ դաշտները հազիւ է խել կը սահմանադնցնէր նշան կը հասնիր Ղալալուն, ուր կ'իջնանիլ պանդուկ մը ուր ստուարներուն բողբոջներուն գոյաշարմ տալու համար, ժամ մը վերը կը տեսնուիք եւլովոր ժպտուն պայլները, որոնց մէջ ձեռնակ վկայները կը իլայնի թարմ կանանչութեան ծոցէն: Բիշ մըն էր յուսպանած եւ ահա կը տեսնանք Պալալի-Մեկայի վանքը, որ բարձրադիր բլուրի մը կատարը կը ժպտի դաշտին, Յովակիմ-Աննայի հիւսիսարեւելի կողմը, արտուր յիշանակի մը մէջ փուռած կը նշխարնը Օւան-Ոսկեբերանի վանքը, Հիւսիս սակուն պղիւղներուն նեղ ու ողորակապող փողոցները: Երբ կ'աւանդուի աղբիւրի վանքը, որ կ'աւանդուի արեւելեան ու իջնանուն իկիւսանը ըրբեք տարեցը չարաքմ է, որ չոր լուի կ'մտնի յարձակումներէ, որ արդարեւ մեծ առաւելութիւն էր կ'աւանդուի արեւելեան ու իջնանուն իկիւսանը: Մեր ժամանակին յարողորքին կից, չմարելով բարեկամի մը անկեղծ առաւելով, կը նետուիք քաղաքայնական կուտար, որ հիմա կը

տուրայ գլխավոր պողոտաների վրա կանգնեցին ու քառորդեցին մը կը համարին՝ Իրիսի վեճայ աղբերանուն վրայ ձգուած Մէլառիի կամուրջը, որուն ներքեւ լաւանք մը կ'աճեր, առանց կեպար առնելու ու արեւուն տուգը որ հիմա զգնի՞ր բարձրացած, իրէն տար յաջնեկի կ'արձակէ, կը լողան, առաջնեկը մէկ կը տապալակէ, դարձեալ ջուրը կը նետուի։ արդեւ խոր ու քնառակար խաւերով, Հոս կարեւոր է որ չկշեռնէ ան իրողութիւնը թէ ան քաղաքներէն զիւրի մը կ'անցնէ Ռիւս տաքին մէջ լաւիկ գոճիք կը տանէ Սեւ Մոլոս ու աւազներուն տակ թողելու։ Հազիւ հասնեցա՞յ կամուրջը սկսած ենք ապրիլի տը անապայատակ ու դերձով ճառելու մը վեր առողսելի թեթեւ բըրբառով մը խոր դազով վերելք կը յամեցնէ յանդիման ձիւրերն ընթացող, Այսպէս յարուճակարար երեւելաւոր լուղիները բարձրանալով կը հասնինք վերելապէս Յովադիւր-Աննայ, որ քաղաքին հիւսիս-արեւ. ժողան կ'որոյն և $\frac{1}{2}$ ժամ նեւաւ, Բուրձիթեանը, կ'ոննանք բարձրադիր լորտայիցիք մը վրայ ընկելով նանազ գուրգուրած նայուածքով մը կը դիմար լարը, նեւան, ընդարձակ հովիւք մակ կ'աւրը, ապաքե՛ր քաղաքը, որ զաճէ արեւուն գլորակի մը պատրանքը կը կուտայ պիտոյի մը վաճաճ, փառքիկ, գեղեցիկ կեկեղեղ մը, որուն անապատակն մէջ, ոսկեգիր երկրորդ մարտերէ չիբիւնիք մը ապքէն, իրար մէջ տարբեր մեծութեամբ, Մեծ չիբիւնիք վրայ կը կարգաւ նետուեալը «Բերդը Եպիսկոպոս Իսլիմի»։

Կ'ըսուի թէ այս եպիսկոպոսն հիւսնաւ եւ այս փանըք իր իսկ դրամով Բնած է նաեւ ընդարձակ արտեր, այլ զիւնիւր ու անասունք, որոնց պտուղը այսօր իւրիւր կը բազին։ Այս եպիսկոպոսը չարարածք եւ նաեւ զգրք մը գորարար լիզուով որ կը զանուի հիմա Եւզդիկոյ Ազգային Առաջնորդարանը, իսկ պսղիկ չիբիւնի վրայ «Գարուս Լարգապալապ Պահնուգեան» որ հիմնադրին աշակերտաւ և հայտարար յաբորքը կ'աճէ և Շիրանաւ և փանքն աւազանքները, որոնց մը կ'ոգոգուին արտերն ու ապրիկները ինչպէս նաեւ առաջնորդարանը։ Յովադիւր-Աննան ունի նաեւ դպրոց մը որ 1897-70, Եփրեմ Սորաբանի օրով փակուեալն որչա՞ր մը բարձր է ու ուրիշ եւ լաւ են Կիւտիկեանի և Ստիկեանի զայն հայրակները, որոնց ինչիմասկութիւնները զգարողաբար փոխելու մէջ կը փոխի ձեռագիրը Այժման վաճառարն և իւրեքէ վարդապետ Լիւրտիկեան Ունի երկու մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը հոգան փանքն վաճաքելու պատրանք ու կը հսկին իրապատասխան կապաւաններուն, որ կը բաղկանան ցոյցներէ և ձիափորով արտերէ և ընդարձակ անասուն մը, որոնց տարեկան միւլ-միւլին հաշուով ըրեա՞ծ հասցիք է 100 հոգի։ Աստուր նա՞պակտասկական դրուաթեան կը հերկուի, միջնեւեւ եւրոպայականի բնութեանը նման պարագային կ'ընդան չափ աւելի արդիւնք մը ձեռք բերուի մասակարար նոգարաքաններ, որոնք կը

[illegible]

թիւերն, թշուառութեան դանքներ կը
 բանայ մարդկութեան աշխուհ. Գեղորդ կը
 խորշիկ այդ վառասխարակ թիւն
 Դպրոցները կանխաւոր լինակի մը մէջ
 են, շնորհիւ իրենց պիտո՛ւն եւ հակոյ
 մարմնավորութեան ձեռնառնութեանց, կրկն-
 վան յարկերը կը դառնան Զօգ-Սուլա-
 վանքի մը կը կառավարուին դասարան-
 նական դպրոթները Այս տարի ու-
 սուշական խռմբին վրայ աւելցաւ իր-
 նեւ Քրիստոսեանի ուսուցիչ Ժրանասացը
 դպրոցէն յիշատակարար մը, որ Ամասի-
 ան կը պաշտօնավարէ անցնալ տարի, կա-
 տարելապէս տար մէկն է. Տանկեանի
 ու հայերէնը իսկ իտե՛նք քան է, Քրիս-
 տոսեան իսկ քրտանեկան պարզ բարձր
 տիկն է յանցիւրի, եւ մտնէ իր
 ճանձնած զինքը. շատ սխալած պիտի
 ըլլայ երկուս վարժարանաց տեսուչ
 Փառնտեան էֆեն էմէթ բարձրագոյն
 դասերը յանձնէ, մանաւանդ թարգմա-
 նութեան ճիւղը, որով ամէնէն տար-
 ղաւորան կանխներին իսկ չգտնէ.
 Նշանաւոր են նաեւ. Եւգլիոյն այ-
 դիները ուր կ'անցնիր զգրթիկ տարւոյն
 կէտը, Կիսիլիի օրերը մանաւանդ ամէն
 աշխի՛ն տեսակ տեսակ նուազներու
 թրթուռն խաղեր կը թուին, որոնք
 խաճուողով թուրքներու ճաշարկին
 միջանոց. ներդրանակութիւն մը կը
 զգուծէ ականջները.
 Շաբաթ մը ամբողջ վայելելէ վեր-
 երկուշաբթի, որը միշտին զգով կը վե-
 րադառնան Ամասիա, ու երբ կը վեր-
 յիշեն անկեղծ բարկակամներու այն շը-
 քանակը, որով չըրպապատած հանգույժ
 օրեր անցուցին, այդպէս այն ալ կը չե-
 րտուի սա գողապարթ թէ, բուն երեսն
 կուրթիւնը, անկեղծ բարկակամութեան
 անկեղծ ուրախութեան մէջ կը կայա-
 նայ.
 ԾԿՐՏԻՃ ՔԵՅԵՃՅԱՆ
 Ամասիա

ՄՄԻՖՈՐՆԵՆ ՎԱՐԹԱՐՆԸ
 ԳԱՏՐԳԻԻԳԻ

Վարժարանի Ծրբը տարեկան կը
 սկսի Միպա. Կին, ըստ ինչ տոմարի
 երկուշաբթի օրը.
 Առաջինը յիշանի մէջ աւելի ուժ
 պիտի որտուի Քրտանեկն լեզուի.
 Երեք ացելու Քրտանացի ուսուցիչներէն
 շուրս, չորրորդ մ'ալ աւելցնելով
 Սուլաւան. — ինչպէս նաեւ գերմաներէն
 լեզուի, թուրքական լուսնի
 տնտրաբանութեան, որոնց կարեւորե-
 թիւնը ամփոխուել է. տեղւոյս պահանջ-
 ներուն նայելով.
 Վարժարանի առաւելու խմբերէն
 մին է նաեւ իր օգտաւուն, գեղատիկ
 տառանկալած դիրքը, ճեռու ազգայնի
 ու փորթի.
 Առաջինը տարւորին պարտեմի մէջ
 պիտի շնորհի շոթ ծածկ (թըսծ) մը
 պայկերաբող ձմեռանից զաւսանելի
 նամար, պիտի ըլլան նաեւ որդի առաջ-
 զապահիկ նորագոյնութեան.
 Վարժարանին մէջ կ'աւանդուին
 հայերէն, թուրքերէն, քրտաներէն,
 գերմաներէն, անգլիերէն եւ իտալերէն
 լեզուներ, և այն օրեր ուսանելուն ու
 գիտութիւնները, որոնք կ'ուսուցնեն
 երեւոյթական միջնակարգ վարժարան-
 քու մէջ. ինչպիսի հետ միտ անդ չի
 սրտած է նաեւ գեղարուեստից, —
 գծագրութեան, գեղարուեստի, ձայ-
 նաւորութեւ ու զորքական երաժշտութեան
 — ինչպէս նաեւ մարմնամարզի, —
 որոնք նաեւ զորքական ծնարկով զայն, Ի բաց
 առեալ զայնպիսի, ջութակի, եւն. դա-
 սաւանդութիւնները.
 Վարժարանին յիշատակարարէն
 որոնք զարմանաւոր ու յարմար կը դառ-
 նան Տեպուլմենուր, կը ըլլուին Կենե-
 տիլի Մուրադ. Ռաիօնի, վարժարան,
 և անի՛ն կ'անցնին — լրացուցիչ երկա-
 նայ չըլմար ասարտեղէն վերջը — երե-
 պիտ այնպէս կ'աւանդուին, որոնք
 վարժարանի Տեպուլմենէ յարկաբող
 առանձին թրջակով (bourse).
 Աւելի մանրամասն տեղեկութիւն
 տալակ ուղղորդել կ'ուսան ինչիւ ուղ-
 ղակի Գաղաթիւղ (Կոնս) վարժարանի
 Տեպուլմեն, երեքշաբթի, Զորք-
 շարթի Սիլիքարեան վարժարան (Սազը
 Աղաւթ թիւ. 34) և առնուլ անկէ վար-
 ժարանի Յայագիւրի.
 3—10 Կ. Եւրեստով

This image shows a single, vertical strip of aged, yellowed paper. The paper has a textured, slightly mottled appearance with various shades of cream and light brown. A prominent, dark, irregular stain runs vertically down the center of the strip, possibly from water damage or ink. The edges of the paper are slightly frayed and uneven. The strip is set against a dark, solid background.

ՀԱՄԱՐՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԵՐՈՒ ՍՐՀՅՏԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱՅՈՒՄԸ

ԱՐՀՅՏԱԿԱՆ ԹԻՍՈՒՄԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

Բարիդի անկախականն պարտեղին
օժերու յառաջանալու թանկի վերտու-
թեց. Մ. Վալէկ 1848ին 100 հաւելիք պա-
րունակող թիստող մեքենայ մը զրիկե
հանդ տարայ մէջ կատարուող ցուցա-
նադէսին։

Թէ՛ Մ. Վալէկ և Թէ՛ Մ. Պիպի հնարած
մեքենաները Պիտրմէնին դուրսեման վի-
շտ չհիմուտեց Քիւնստ տաքերին ին-
նով որ ասանք լաւաբարով կը ստանալէին
կապի եղած ջրերում թխին։ Մ. Վալէկ կը
հարաւորեց թէ իր հնարած թիստող
մեքենայ գործնական ըլլալու ասանելու-
թիւնները չունէ։ հետեւեալը հասա-
լովեմանը համար չհաշտեր չէ. ասա-

անկախ առաքման մը կրնայ գործակցել հաստատեցնելու և ակնապնդելու հետտարգրութիւնը:

Գրեթէ միևնույն թուականներուն երեւցաւ Մ. Մ. Առաքելի և Թադէւր թխտող մտքնայն որ խաղախկիթ թիւրառու մը առնէ 1500 հաւկիթներ կը թրւանէր և որուն արժէքը 3000 Քրանթ էր:

Առաքելի և Թադէւրի դրութիւնը Գործմանի դրութեան նախագծերուն վրայ լատարանաւորած և սակայն անկէ բխող մը աւելի կատարելագործուած էր: Այս անգիւնայն իր տարութիւնը կը ստանայ յինկոճէ շինուած ընդարձակ կաթասայն մը որուն հիշտ ընդմեջը ամուրի և կարկի իբր ընդունակած ծառայողը տեսնածն խողովակ մը կը գտնուի: Հարկ չենք տեսներ մեքնայն մասնարամանութիւններով զարդիլ, քանի որ անիկա այլեւս գործունակ ըլլալը դարձեալ է, թիւլչեւտի իր քամանակն մասնաբար արդիւնաւոր կըցած է ըլլալ:

Ժամանակակից թխտող մեքնանքն

որոն ուսումնասիրությունները պետիկ առաջ, այն հետեւեալ թշուառներու թիւը տեսնուի եղանակներուն հետազոտականութեանը ու օգտակարութեանը վրայ խառնելով, ջալալար (տէլէլ գուշու) որ հասկինքներու վրայ չի թափուի, երբ խիստ տաք կլիմայի ներքեւ կ'ապրի՝ իր բաւականացալ իր հաւկինքները կիշի պետիկ տակ տարածուող առաջին մէջ գտնուելով, իսկ երբ օդին կամ առաջին բարեխառնութեանը անբաւականացալ, այն ստանի էջ եւ արու ջալալան ներքեւ փոխն և փոխ ի թխան հաւկինքներու վրայ մնիկէ որ բարեխառնութեանը բազմազանած աստիճանին հանդիս թիւնիւնալիս անուն թշուառը, որուն թիւնը անապար կտրի կամ բուզիկը ձգուի ունի, և յիշուած էր բուսական նիւթերով բաղկացած շաղախով, իր բոլորին մէջ միայն գոչիկը որ թխան, սակայն բոլորն այն մասնաւոր ձեւը ի ներթալալացէն անանկ ձախիթեալ մը որ կ'ապաւորէ անանկ թխան շարաստեալ թիւնը արեւմտեան միջոցն իրենեւ

Երեսնի կը բացակայի թշուշը իր
ընդհանուր
Առտարակական հաւաքգիներէն Թաւ
իկայ անուն թղտիկ խմորու մը են
Թարխուրու թանգաքան ինկիթուր
պարտատէ կարգ մը զեղեղ որոնք մէկ
կը զտեղեղ իր անկոյնիքները, զոր
թխուտի մը ամբողջ անկողնէն մինչ
ցին ուշադրութենէն չի վրկպեցնել
եզակայն, ինչպէս կը տնտնուի, արու եւ
սակ թխուտի կը երեւն չեն մասնակցի
Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն
ըտդր խմորիկ ինկիթը կ'արտադրեն
շնորհալի թիւն մը՝ որուն աղղեցու թխան
երեսքեւ իրողան մա յայեակալի թըւ
չուննըր իրենց հակկիթները,

Տարօրինակ թխուտ մը, որ տաւ
կաւոր թղտիկներու համար ոսկ
ծանօթ է, խիտ գործնական հանգա
մանը մը ասացած է Փիլիպպաններու
իւրաքանչեւ թաւալի թալա անուանու
շնորհիկներուն մէկ,

Այս երկրին մէկ մարդուն են որ կ
րթանք թխմանը պատարտ

երկու հեռու եր կ'ենթարկուին թխուտ մին։ Մարդկային թխուտը այս արհեստի մը փուտացուկն է գործարարութեան կը դրուի ինչպէս մեր մէջ երկամբագործութեան է թիթեղագործութեան պէս, որոնք իրենց գործարարութեան գրուած են թխող մարդ թխաման ամբողջ տեսողութեան միոյցին կը փակուի փեթիկի կը մը ձեւը յոնեցող յարգի ինքնիթ մը մէջ։ Այս իրենիքը խոնաւութիւններ, հովերի պատասպարկի արեւին ձառագայթներուն ենթակայ ետեղի մը մէջ կը զետեղուի։

Թխամարդ հաւ կիթնէր ճերպառնայ մը մէջ զննով իր կուրծքին զբոյս կը բռնէ և մինչեւ որ ձուեղբի ծաւր հասնի, այս լսոնիթէն երեքը չի բաժանուիր իր օրակայ անուշիկը թափառելու իրենիթին վրայ բացուած պզտիկ նեղ կուկի մէջ մը։

Որոշր այս երեւոյթութեն ըստյորտապէս կը հաստատան թէ ասանք հաւը պատեմակի ասած բերել կարելի է մինչեւ արհեստանէ թխումն արհեստ

մականին և այս հետաքրքրաշարժ երևույթներուն վրայ դիտամք խոտեցանք, որպէս զի մեր ընթերցողները գաղափար մը ունենան թէ արհեստական թխտումը արդէ կատարաւորօրէն ծուռն հասնելէ առաջ ո՞րպիսի կիւրաքիւրներու ենթարկուած էր:

Արհեստական թխտումն չորրիւ հետաքրժութիւնը կատարելագործեալ արհեստ մը, զիտուծիւն մը եղած է և մանաւանդ որ անհնաւ դրամագլուխով միծամեծ շահեր արտադրող արհեստներու առարկան ըլլալու առաւելութիւնն ալ ունի:

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՅԻԿՅԱՆ
Մասնագէտ
Իրկազմութեան գիտութեան

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՈՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Զ. ԳՍՅԱՐԵԱՆ

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.]